

CÎTEVA ASPECTE ISTORIOGRAFICE PRIVITOARE LA CRONICA TURCEASCĂ A STUDENTULUI ANONIM DE LA SEBEȘ—ALBA (Preliminarii la primul incunabul românesc)

În intenția promovării unei cunoașteri cât mai aprofundate a culturii umane, reflectată în istoria tiparului și a cărții românești vechi, folosim afirmația cercetătorului Dan Rîpă-Buicliu, care, în lucrarea *Additamenta bibliographica* (apărută în 1980), spune: „Pledăm pentru redimensionarea cadrului cultural-istoric național, recte pe plan bibliografic... prin admiterea apartenenței noastre legitime la epoca incunabulară”¹.

Lucrarea — dedicată profesorilor Barbu Theodorescu și Ioachim Crăciun — vizează de fapt *tipărituri românești vechi*, care nu intră în categoria incunabilelor propriu-zise. În acest caz, *Additamenta bibliographica*, pe cât de valoroasă, pe atât de imperioasă noilor acte de curaj științific în domeniul istoriografiei românești, nu este decît o prețioasă completare — prezumtivă în unele privințe — la lucrările publicate anterior de Ioachim Crăciun în acest sens, prima, în 1937, intitulată „Incunabule și cărți prețioase tipărite pe pămîntul țării noastre”, a doua, în 1938, sub titlul „Cartea românească în decursul veacurilor”, și a treia, în 1941, „Tiparul la românii din Transilvania”, — ultima fiind conferința de deschidere a anului universitar ținută în Aula Universității clujene refugiate în 1940 la Sibiu în urma odiosului Dictat de la Viena².

„În 1639 — scrie Elena Maria Schatz —, cu ocazia bicentenarului invenției lui Gutenberg, Bernard von Mallinckroth folosește expresia *prima typographiae incunabula* prin care datorită înțelesului de *leagăn, început, copilărie* al cuvîntului *incunabula*, desemnează perioada de început a tipografiei. Cu același sens expresia este reluată de bibliograful Philippe Labbé în *Nova bibliotheca librorum manuscriptorum* apărută în 1655, apoi de C. von Beughem în 1688 și de alți bibliografi ai secolului al XVII-lea. În timp, prin trunchierea expresiei, s-a ajuns la folosirea cuvîntului *incunabula* pentru a desemna cărțile tipărite în perioada de început a tipografiei”³. Alexandru Odobescu va împrumuta formula „incunabilele tipografiei românești” de la Bernard von Mallinckroth, dîndu-i o nuanță cu totul inedită, expresie care viza cele dintîi tipărituri românești vechi, nu însă în accepțiunea pe care i-a acordat-o ulterior Ioachim Crăciun.

Dacă tipăriturile românești dintre 1508—1546 propuse de Ioachim Crăciun, la care se adaugă și cele propuse de Dan Rîpă-Buicliu pentru *Addenda la Bibliografia românească veche* a lui Ioan Bianu, Nerva Hodoș și Dan Simonescu, nu pot fi considerate *incunabule*, se pune întrebarea dacă românii sînt sau nu îndrep-

¹ Dan Rîpă-Buicliu, *Additamenta bibliographica*, în *Danubius*, X/1980, p. 115.

² Ioachim Crăciun, *Tiparul la românii din Transilvania*. Lecție de deschidere ținută la Universitatea din Cluj—Sibiu, în ziua de 20 noiembrie 1940, în Aula Academiei „Andreene”. Extras din RT, Sibiu, 3—4/1941, p. 3—12.

³ Elena Maria Schatz, *Colecția de incunabule a Bibliotecii Centrale de Stat*, în *Biblioteca și cercetarea*, III, Cluj-Napoca, 1979, p. 75—76.

tătiți să vorbească despre *incunabule românești*? Cu alte cuvinte, românii își pot revendica dreptul de a-și atribui imprimate înainte de 1501? Răspunsul se pare că îl găsim în relațiile lui Dan Simonescu și Gheorghe Buluță, făcute în cartea *Pagini din istoria cărții românești*, apărută în 1981 la București, care se referă la epoca incunabulară, în subcapitolul „Incunabulele și românii”. În această lucrare⁴ se afirmă că „Autorii români de *incunabule* (subl. T.F.) își tipăreau lucrările în alte țări unde existau tipografii”. Dintre „maestri în tipografia de incunabule” sînt amintiți Toma din Transilvania, menționat într-o tipăritură imprimată la Mantua în 1473, Bernard din Dacia, pe un incunabul tipărit la Napoli, Martin din Codlea—Brașov, în textul unui incunabul din Brünn, Andrei Corbul din Brașov, menționat în colofonul unui incunabul din Veneția. Noi însă ne vom opri numai la alți doi tipografi, anume Georgius din Romos—Orăștie — autorul unui opus intitulat *Tractatus de ritu, moribus, condicionibus et nequicia Turcorum*, tipărit în 1480 la Roma și Pellbartus din Timișoara, autorul unor *Conversații*, tipărite sub titlul de *Sermones*, în 1498 la Nürnberg⁵.

În cadrul temei noastre ne vom referi numai la *Tratatul despre credințele, obiceiurile, viața și viclenia turcilor* (ca să folosim titlul în traducere românească al cărții), scris și tipărit de „Studentul anonim” din Sebeș—Alba. Menționăm că Dan Rîpă-Bucliu, Dan Simonescu și Gheorghe Buluță au în vedere ediția din 1482 de la Urah, în timp ce Thomas Năgler se referă la ediția din 1481 din același oraș. Se poate admite că la Urah au fost tipărite două ediții succesive din cartea lui Georgius din Romos (*Captivus Septemcastrensis*) și că, în consecință, celebrul *Tractatus de ritu...* are pînă acum 28 de ediții cunoscute în literatura de specialitate, dacă nu cumva toți cei patru amintiți mai sus nu au în vedere decît una și aceeași ediție urahiană. Fără îndoială, cercetările viitoare vor lămuri și această problemă.

Întîia relatare românească de specialitate în care ni se dau știri prețioase în legătură cu această tipăritură aparține turcologului transilvănean, istoricul Aurel Decei⁶.

În această ordine de idei, s-ar părea că dispunem de o însemnată documentație referitoare la datele bio-bibliografice ale fostului elev al Școlii latine din Sebeș—Alba cunoscut în zilele noastre sub numele de Gheorghe din Romos, publicată în reviste europene de limbă latină și germană. Frecvența revenire la această tipăritură și la autorul ei se datorează faptului că ea s-a bucurat de o largă audiență în rîndurile demnitarilor, diplomaților, mandatarilor și mesagerilor politici, cartea fiind reeditată între 1480—1649 în peste 27 ediții în diverse orașe ale Europei occidentale. Poate nici o carte istorică a timpului — exceptînd cele eclesiastice medievale — n-a cunoscut în mai bine de un secol și jumătate (169 de ani) atîtea reeditări și în atîtea variante. Guvernele statelor europene erau interesate să afle cît mai multe știri relative la planurile de cîmpire și strategia expansionistă ale otomanilor. Turcii constituiau un iminent pericol economico-social și politic pentru toate statele lumii, lărgindu-și hotarele imperiului pe toate meridianele, supunînd și înrobînd popoarele, acaparîndu-le bunurile și istovindu-le potențialul independenței, proiectîndu-le pe orbita politică a Porții otomane.

⁴ Dan Simonescu și Gheorghe Buluță, *Pagini din istoria cărții românești*, București, 1981, p. 20—23.

⁵ Dan Simonescu și Gheorghe Buluță, *op. cit.*, p. 23.

⁶ Aurel Decei, *Informațiile istorice ale lui Captivus Septemcastrensis*, în *AIIN*, Cluj, 1936—1938, p. 685—693.

Pe teritoriul țării noastre, cel dintâi regist bibliografic privind *Tratatul* captivului din Sebeș—Alba a fost publicat în revista sibiană „Deutsche Forschungen in Südosten” din martie 1944 semnat de istoricul Carl Göllner, care însă n-a cunoscut ediția princeps, considerînd ca primă ediție pe aceea imprimată în 1481 la Urah. Descrierea primei ediții, imprimată în 1480 la Roma, a fost făcută în revista „Studii teologice” de către Alexandru Stan.

Cine a fost Georgius din Romos, încă nu știm prea bine; se știe că s-a născut la Romos în 1422 și s-a stins din viață în exil la Roma în 1502. Exceptînd geto-dacii din Munții Orăștiei care au pierit în captivitate la Roma, Georgius din Romos este cel dintâi cetățean transilvănean — posibil român de origine — care a murit în exil la Roma, al doilea fiind Inochentie Micu. Amîndoi — intelectuali de prestigiu — și-au redactat o parte din scrierile lor în vecinătatea imenselor ruine ale anticei Cetăți latine. Bazat pe un document școlar, Carl Göllner scrie în tomul I al lucrării sale *Turcica* următoarele: „Captivus Septemcastrensis, offensichtlich ein siebenbürger Sachse, wurde bei der Belagerung von Sebeș—Mühlbach 1438 genommen und in die Türkei als Sklave verkauft. Hier lernte er Land kennen und verfasste inzwischen 1475 und 1481 sein Werk”⁷. Această informație aruncă un puternic fascicol de lumină asupra biografiei „Studentului de la Sebeș—Alba”, deși nu trebuie să scăpăm din vedere implicațiile ei.

Tractatus de ritu, de moribus... Turcorum, „das zu Standardwerken über die Türkei im 15. und 16. Jahrhundert zählte”, este opera unui pămîntean transilvănean, al cărui destin seamănă prea izbitor cu cel al lui Antim Ivireanu, care, după ce și-a făcut studiile la Academia Gruzină, la care a învățat și Șota Rustaveli și unde s-a refugiat prin Anatolia din robia turcească, s-a reîntors la ai săi în Țara Românească, de unde fusese capturat.

Vasile Botoroagă din Cîlnic—Alba înclină să-l considere pe Georgius român de origine, teză în sprijinul căreia a adus și alte argumente decît cele cuprinse în lucrarea lui Francisc Pall intitulată „Identificarea lui Captivus Septemcastrensis”⁸. Capturarea de către trupele otomane a studentului, cît și a altor locuitori ai Sebeșului s-a întîmplat în împrejurări deja bine cunoscute, asupra cărora nu insistăm. Ajuns prizonier — relatează însuși Georgius în *Tratatul* său —, a fost vîndut unui negustor de sclavi, care, la rîndul lui, l-a vîndut la piața sclavilor din Adrianopol, ca, în sfîrșit, să fie revîndut unui latifundiar cu funcții în imperiu. Din captivitatea acestuia a făcut cinci tentative de evadare neizbutite. La vîrsta de 36 de ani, datorită inegalabilei sale istețimi, fiind dotat cu o inteligență înăscută, înzestrat cu o rară putere de muncă intelectuală, în urma insistențelor, a primit permisiunea să plece în Italia să-și desăvîrșască studiile, nu înainte de a „jura” pe Coran și Biblie că după absolvirea studiilor se va reîntoarce în Turcia. Aflîndu-se în libertate, la terminarea studiilor, Gheorghe a părăsit Roma, îndreptîndu-se spre locurile sale natale, deși, dacă s-ar fi întors în Turcia, ar fi beneficiat desigur de funcții bine plătite și de favoruri pe care nici la Roma, nici în Transilvania nu le-ar fi putut obține. În 1458, cînd a revenit în ținuturile copilăriei sale, Georgius s-a stabilit la Sebeș—Alba, apoi la Romos, unde a lucrat ca

⁷ Carl Göllner, *Turcica*, I—III, București, 1961—1968, p. 7, 12, 27, 173, 204, 208, 202—223, 238, 243—244, 249, 254, 282, 284, 291, 300, 307, 313—314, 319—320, 324, 335, 434. „Türkeybüchlein”. A se vedea și lucrarea „Der *Tractatus de ritu et moribus Turcorum*... Mühlbachers”.

⁸ Francisc Pall, *Identificarea lui Captivus Septemcastrensis*, Cluj-Napoca, 1976; Andrei Veress, *Bibliografia româno-ungară*, București, 1941, p. 128.

pălmaș, fără să-și declare identitatea. Consătenii îl numeau cînd „Necunoscutul”, cînd „Călugărul” (datorită rasei călugărești pe care o purta)⁹.

În timpul șederii sale la Sebeș—Alba și la Romos a redactat textul viitorului *Tratat* despre obiceiurile, năravurile și vicleniile turcilor, pe care în 1479 l-a luat cu el cînd s-a înapoiat la Roma. Părăsirea ținuturilor natale nu pare a fi fost un act arbitrar, deoarece în acel an turcii au revenit în sudul Transilvaniei sub comanda generalilor dunăreni Ali-beg și Skender-beg însoțiți și de astă dată de oaste românească din Muntenia, aflată sub comanda lui Țepeluș Vodă. Intuiția sa l-a salvat de moarte sigură, deoarece turcii urmăreau pe cei fugiți, socotiți trădători, așa cum se va întîmpla și cu Antim Ivireanu la Snagov.

*Chronica und Beschreibung der Turkey...*¹⁰ — cum a mai fost intitulată scrierea sa — a fost tipărită în limbile latină și germană. În latină, a văzut lumina tiparului în 1480 și 1482 la Roma; în 1481 la Urah; în 1488, 1499 și 1500 la Köln; în 1490 la Augsburg; în 1509, 1511 și 1514 la Paris; de două ori, în 1530 și 1536, la Wittenberg; în 1530 la Nürnberg; în 1530 la Basel. În limba germană, de două ori în 1530 la Strassburg; de două ori în 1530 la Zwickau; în 1530 la Nürnberg; în 1530 și 1531 la Augsburg, iar în 1530 și 1596 la Berlin. După cum reiese din statistica de mai sus, și *Cronica turcească* (Tractatus) a fost reeditată numai în 1530 de 11 ori, de 4 ori în latină și de 7 ori în germană, uneori chiar în același oraș; de 3 ori la Wittenberg, de două ori la Strassburg, de 3 ori în 1500 la Köln ș.a.m.d. Neobișnuita reeditare s-ar putea pune și pe seama dorinței autorului de a face cunoscut lumii europene pătimirile sale, într-o epocă în care amenințarea otomană era iminentă. Ediția 1649 a fost tipărită la Berlin după versiunea din 1530 imprimată la Zwickau.

Libellus de ritu et moribus Turcorum — ca să redăm încă unul din titlurile acestui *Tratat* — se găsește în bibliotecile publice și universitare din orașele: Berlin în 8 exemplare, edițiile din 1481, 1488, 1499, 1500, de trei ori din 1530, 1543; în trei exemplare la București, edițiile 1482 și două din 1530; într-un singur exemplar la Cluj-Napoca, ediția din 1649; într-un singur exemplar la Göttingen, ediția din 1530; într-un exemplar la Londra, ediția din 1481; într-un exemplar la Marburg, ediția din 1530; într-un exemplar la Medias, ediția din 1514; într-un exemplar la Paris, ediția din 1511; într-un exemplar la Sevilla, ediția din 1509; în două exemplare la Sibiu, edițiile din 1530 și 1596; în 3 exemplare la Viena, 1488 și două din 1530. E posibil ca și la Roma să se găsească cel puțin un exemplar din ediția princeps (1480). Este necesară o revenire nominală asupra acestei statistici, deoarece *Cronica* (Tratatul) este posibil să se afle și în alte biblioteci, cum sînt cele din U.R.S.S., U.S.A., Turcia, Olanda și alte țări, ba chiar și în orașele menționate mai sus să existe și alte exemplare, astfel că lista lui Carl Göllner s-ar putea completa cu ediții încă nesemnalate.

Cronica turcească figurează la nr. inv. 2674 în „Preussische Staatsbibliothek”, în patrimoniul Bibliotecii Universității din Berlin. În ce privește exemplarul de la Sebeș—Alba, după informațiile date de preotul luteran lui Vasile Botoroagă, s-a pierdut.

Pentru completarea datelor statistice și bibliografice ale *incunabulului*¹¹, reproducem tabelul de la sfîrșitul lucrării lui Carl Göllner, intitulat „Die Auflagen

⁹ Știri care confirmă relatările „Captivului de la Sebeș-Alba” s-au păstrat pînă în zilele noastre. De pildă, colonelul în retragere Aurel Ordeanu din Romos întărește aceste afirmații „auzite de la străbuni”.

¹⁰ Carl Göllner, *op. cit.*, p. 146. (Nr. 17, ediția 1530).

¹¹ Carl Göllner, *op. cit.*, p. 151.

des *Tractatus de ritu et moribus... Turcorum*. Liste der Bibliotheken". Numerele de coloană sînt raportate la fișele descriptive pentru trimiterea la edițiile respective, lista fiind prezentată alfabetic¹²:

1. Berlin	nrele	1, 3, 6, 17, 21, 22, 24;
2. București	"	2, 16, 20;
3. Budapesta	"	7, 8, 18;
4. Göttingen	"	15;
5. Londra	"	1;
6. Marburg	"	14;
7. München	"	11;
8. Paris	"	10;
9. Sevilla	"	9;
10. Sibiu	"	19, 25.
11. Galați*	"	2.

Conform *Listei* lui Carl Göllner, țările în care se găsesc ediții din această tipăritură sînt:

1. Austria	nrele	3, 12, 13;
2. Franța	"	10;
3. R. D. Germană	"	1 ¹³ , 3, 6, 14, 15, 17, 21, 22, 24;
4. R. F. Germania	"	11;
5. R. S. România	"	6, 7, 8, 11, 25;
6. R. P. Ungaria	"	7, 8, 18;
7. Anglia	"	1 ¹⁴ .

Italia nu este cuprinsă în *Listă*, deoarece *ediția princeps* n-a fost prinsă în fișele descriptive ale lui Carl Göllner, ea figurînd numai în textul prezentei lucrări (apud Alexandru Stan). Lista este susceptibilă de restructurare în forma pe care o redăm ca proiect, în continuare:

1. Berlin	nrele	2, 4, 7, 17, 22, 23, 25;
2. București	"	3, 17, 21;
3. Budapesta	"	8, 9, 19;
4. Cluj-Napoca	"	27;
5. Göttingen	"	16;
6. Londra	"	2;
7. Marburg	"	15;
8. Mediaș	"	12;
9. München	"	12;
10. Paris	"	11;
11. Roma	"	1, 3;
12. Sevilla	"	10;
13. Sibiu	"	20, 26;
14. Viena	"	4, 13, 14.

¹² Avem în vedere orașele europene, făcînd abstracție de țara în care se află ele.

* Exemplar descoperit de Dan Rîpă-Buicliu în 1983 (ed. Urah, 1481).

¹³ Cifra reprezintă numărătoarea lui Carl Göllner.

¹⁴ Vezi nota 13.

Lista este susceptibilă de *completări* și *corecturi* (dacă avem în vedere latina și germana medievală), urmînd ca toate izvoarele privitoare la edițiile acestei tipărituri să fie epuizate și confruntate între ele¹⁵. Este de presupus că trebuie cercetate și fonduri de biblioteci publice, neavute aici în vedere, europene, engleze, canadiene, ca să nu mai amintim pe cele palestiniene și egiptene.

Cronica turcească — cum au numit-o și berlinezii (ediția 1649) — face parte din categoria tipăriturilor ce privesc în speță istoria imperiului otoman, și aceasta în raport cu țările române, tipărite de autori români sau născuți pe teritoriul de azi al țării noastre. Nu avem în vedere scrierile menționate de Carl Göllner în *Turcica*, precum nici completările Marianei Popescu. Din unghiul nostru, apreciem că Gheorghe (Georgius) Transilvăneanul trebuie considerat predecesorul lui Dimitrie Cantemir, Samuil Micu, Nicolae Iorga și Aurel Decei, care s-au consacrat acestei teme, firește, în privința conținutului și a opticii, nu și a erudiției și amplexării lucrărilor lor. Asemănarea dintre scrierea sa cu a celorlalți români, savanți în ale istoriei, care i-au urmat este explicabilă: otomanii nu și-au dezmințit *năravurile*, *obiceiurile* și *vicleniile*.

Referiri la perfidia, șiretenia și cruzimea otomanilor au mai făcut, privind *Tractatus de ritu... Turcorum*, și Francisc Pall, Carl Göllner și Alexandru Stan. Merită subliniate măcar în treacăt câteva din încercările lui Gheorghe din Romos de a sublinia caracterul agresiv al strategiei turcești, la vremea sa, în plină expansiune militară pentru a se infiltra în zonele sud-est europene. *Ediția princeps* a apărut în anul în care Ștefan cel Mare a intrat în Țara Românească pentru a-l determina pe Basarab cel Tânăr — fostul său protejat — să rupă relațiile cu otomanii. În 1481, domnul Moldovei va înlocui pe Țepeluș cu Vlad Călugărul, iar în 1482 a ocupat cetatea Crăciuna de pe Milcov pentru a consolida hotarul Moldovei spre Țara Românească, dar valul de invazii otomane s-a întezit, încît, în 1485, turcii jefuiau Moldova în anturajul oastei Țării Românești. În 1489 Ștefan cel Mare, prin tratatul de pace încheiat cu Mohamed al II-lea, a fost nevoit să plătească haraci imperiului otoman. Amenințați, europenii erau interesați să cunoască șiretlicurile modului de cîmpire al otomanilor, iar cartea lui Georgius din Romos satisfăcea în bună măsură acest deziderat. În această conjunctură, unele exemplare din *Tratatul* său, încă în primele ediții, vor fi pătruns și pe teritoriul țării noastre, el fiind cel dintîi european care a atras atenția asupra antagonismelor de clasă din imperiul otoman. Analizînd mecanismele eșafodajului politic al puterii imperiale otomane, Georgius din Romos a descris mijloacele folosite de sultani pentru înlăturarea adversarilor, comparînd islamismul cu bigotismul și fătărnicia creștină, necruțătoare, răspunzătoare de exterminările în masă. Aceste considerente îl așează pe autor în tabăra opusă apologetilor creștini dinaintea sau din vremea sa, ca Origene, Tertulian, Pahomie Egipteanul, Theodor Abu-Qurra, Gheorghe Armathalos, Bartolomeu de Edessa. De aceea, I. A. B. Palmer aprecia *Tractatus de ritu... Turcorum* ca fiind o valoroasă sursă de informații pentru specialiști.

Pus în situația să se reîntoarcă în Italia, soarta i-a rezervat un destin la fel de dur ca în captivitate. Dacă în Turcia viața lui a fost o continuă stare de alertă, în Roma, la Mănăstirea „Sf. Minerva”, muncile fizice prestate în diverse corvezi nu i-au îngăduit să-și continue scrierile în condiții optime. Cu mari eforturi, izbindu-se de obstacole la tot pasul, numai un concurs de împrejurări i-a creat posi-

¹⁵ Adaosul în unele ediții (ex. aceea din 1511) *Libellus de vita et moribus Iudaeorum* nu face obiectul prezentării de față.

bilitatea să-și trimită lucrarea la tipar. Dacă opinia publică nu ar fi fost stăpînită de deznădejde și frica invaziei turcești, poate că *Tratatul* său n-ar fi văzut lumina tiparului. Socotit și acolo eretic — precum mai tîrziu, în aceeași Romă, Inochentie Micu —, Georgius din Romos și-a trăit ultimii ani ai vieții bolnav și în singurătate, departe de meleagurile natale.

Opera sa *Tractatus de ritu, moribus, condicionibus et nequicia Turcorum* a fost foarte căutată în epocă, precum și în veacurile care au urmat. Dat fiind că autorul s-a născut în localitatea Romos și că aici și la Sebeș—Alba și-a redactat celebra sa lucrare, sîntem îndreptățiți să-l considerăm pe Gheorghe din Romos autor al celui dintîi *incunabul românesc*, imprimat în 1480 la Roma.

Dacă avem în vedere și unele exigențe ale istoriografilor, cerînd, o condiție sine qua non, ca *incunabul* să fie considerat numai acea tipăritură care a fost imprimată într-un centru cultural recunoscut înainte de 1501, *Tratatul* lui Captivus Septemcastrensis îndeplinește și acest deziderat.

Se poate admite că în marele capitol al *incunabilelor*, „subdiviziunea” *incunabile românești* se impune, iar apartenența țării noastre la istoria medievală a cărții și tiparul european este justificată. România se poate mîndri deci cu *incunabile românești*.

TITUS FURDUI

ANEXĂ

Fișa exemplarului *Tractatus de ritu... Turcorum* aflat în Biblioteca Muzeului Brukenthal din Sibiu. Redactare după ing. Vasile Botoroagă din Cluj-Napoca. (Sibiu, 4 iunie 1981).

CHRONICA-ABCOTERFEY
UND ENTERFFUNG DER TÜRKEY MIT YERMBEGRIFF,
INHALT PROVINTZIEN, VOLKERN
AUSKUNFFT CRYEGEN, SIEGEN NIEDERLAGEN,
GLAUBEN, RELIGIONEN
GESATZEN SITTEN, REGIMENT POLLICEI, RENTECRY, FROMMKEIT UND
BOSCHEIT VON EINEM SIEBENBÜRGER 22

Jar darum gefangen gelegen im Latein bescriben, duren Sebastian Fransch Vertenacht.

Sechtzehen Nation, Secten, und Parthey allen der Christenheit jn dem einigen Christlichen Glauben

Newlich wiederumb uberlesen, Corigiert und gebessert.

MDXXX+87 p.;+10 bl.“

32 de capitole

...

Colofon:

Getruckt zu Ausbrug durch
Heinrich Steiner an dem 18 December des
MD
XXX Jahrs.

...

in-4° (15×20 cm)

Oglinda zațului: (150×100 mm.)

.....

Legătura în scoarțe de carton.

**MANCHE ASPEKTE DER RUMÄNISCHEN HISTORIOGRAPHIE
BEZÜGLICH TRACTATUS DE RITU, MORIBUS,
CONDICIONIBUS ET NEQUICIA TURCORUM
DES „STUDENTEN“ AUS SEBEŞ-ALBA**

(Zusammenfassung)

Der Verfasser unternimmt einen Streifzug in die Bibliographie des gewesenen Studenten von Sebeş-Alba (Captivus Septemcastrensis) alias Georgius oder Gheorghe Transilvāneanul aus Romos (1422—1502), welcher nach 20 Jahren, die er als verkaufter Sklave in der Türkei verbrachte, in seinen Geburtsort zurückkehrt. Hier in Sebeş-Alba und Romos schrieb er seine lateinische Arbeit *Chronica und Beschreibung der Turkey mit yhem begriff, ynnhalt, provincien völkern, ankunfft, kriegem, reysen, glauben, religionen, gesetzen, sytten, geperden, weis, regimenten, frumkeit, unnd bossheiten, von eim Sibenbürger XXII jar darinn gefangenyn Latein beschrieben, verteutsch* (1530) welches in über 27 Auflagen, die erste 1480 in Rom, erschienen, wo er als Pilger hinging und bis zu seinem Lebensende dort verblieb.

Der Druck ist die erste rumänische Wiegendruck (Incunabulum), Ereignis welches der Verfasser in seiner Arbeit besonders hervorhebt.